

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
1913919@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת מסעי תשפ"ב שנה ט | גליון מס' 443

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

אפלו מאה פעמים!

ביום שלישי הבעל"ט, ה' באב, ימלאו ארבע מאות וחמשים שנה להסתלקותו של גדול מנחילי תורת הקבלה לדורות עולם - רבנו האר"י הקדוש!

גלויו השמימיים ומשנתו המסדרת שהעברה בידי תלמידו הגדול רבי חיים ויטאל, נתקבלו בחדרת קדש בקרב שלומי אמוני ישראל, ותורתו והנהגותיו מזכרות פעמים רבות בספרי הפוסקים.

מבלי שאתמר, חלילה, להבין מאומה בקצות דרכיו, אוכל לומר כי כל הפעילות אשר זכינו ברוך ה', ליסד במסגרת 'בני אמונים' משתתת על מנהגו הקבוע של האר"י"ל לענות אמן על ברכות השחר. וכעדות תלמידו רבי חיים ויטל (פרי עץ חיים שער הברכות פרק ד): "וכשהיה בבית הכנסת והיה איהו אדם מברך ברכות השחר, היה יושב ושומע ועונה אמן, ואף אם היה באמצע התפלה היה פוסק ושומע ועונה אמן, ואפלו אם היו המברכים רבים".

המקבל רבי מאיר פופרש, מגורי האר"י"ל מתבטא יותר מפי: "אפילו היו המברכים מאה היה עונה אמן אחריהם" (אור צדיקים' ו, וכן העתיק ב'שערי תשובה' או"ח ו ה).

בחשוב פשוט עולה כי עבודת הקדש הזו, ארכה לאר"י בכל יום זמן נכר, מה גם שמשתמע מדברי הפרי עץ חיים' שהמתפללים היו מברכים בפניו כבר מברכות התורה. מכאן יש לנו ללמוד, עד כמה הדבר חשוב ויקר. במיוחד שהדברים צטטו בפי פוסקי ההלכה, ללא ספק חובה עלינו, להתאמץ להקפיד לנהג אף אנו בהנהגה מפלגה זו. ואכן, כך פותב מהר"ם פופרש עצמו (אור הישר עמוד העבודה ז, יא): "צריך השומע ברכות השחר לענות אמן, אפלו שמען מאה פעמים".

גם הבית יוסף, מחתנו של האר"י הקדוש, אשר חי ופעל באותם ימים יחד עמו בצפת של מעלה מזכיר את ההנהגה של שמייעת ברכות השחר מכל מתפללי בית הכנסת ב'שלחן ערוך' (או"ח ו ד).

אוסף ואמר שעלה בדעתי שהנהגתו של האר"י הק' מרמזת במלה 'אמן' עצמה, שהלא אמן ראשי תבנות: "אפלו מאה נענה".

תהא הנהגתו זו נר לרגלנו. נצעד בדרכיו ונקפיד לענות אמן אחר ברכות השחר של זולתנו, וילא ספק ימליץ הוא טוב בעדנו לטוב לנו כל הימים.

בקריאת 'אפלו מאה נענה' ובברכת שבת שלום,

218 218 מכון אמונים

בין 'מקהלת' ל'מקהלות'

'ויסעו מחרדה ויחננו במקהלות' (לג כה)

בעל הטורים מביא כי מלבד בפסוק שלפנינו, ישנו עוד פסוק אחד בלבד בתנ"ך שבו נכתבה תבנת "במקהלות"; "במקהלות ברכו אלקים" (תהלים סח כז).

את הקשר שבין שני פסוקים אלו דרש בעל 'שבת מוסר' כך:

ב'שלחן ערוך' (או"ח קצג א) נפסק שחבורת אנשים שפעדו יחדו אסור להם להתחלק ולברך את ברכת המזון כל אחד בפני עצמו בלא זמון, היות שכבר התחייבו במצוה לזמן יחדו. ויש לומר כי לכך רומזים הפסוקים האמורים: "ויחננו במקהלות" - הקובעים לאכל במקהלות, "במקהלות ברכו אלקים" - חייבים לברך במקהלות (חוט של חסד).

הסבר נוסף כתב רבי יוסף ישראל דייטש אב"ד באלאשא-יארמאט:

"ויסעו מחרדה" - לאחר שנוסעת ועוברת מעל האדם חרדת הצרה שהיה שרוי בה, "ויחננו במקהלות" - והוא שב 'לחנות' בשלוה בין הבריות, אזי: "במקהלות ברכו אלקים" - חייב הוא להודות ולברך לה' ברב עם על הצלתו באמירת 'ברכת הגומל' (ב'ו גר"י).

באפן נוסף דרש רבי ישראל ברודא הדן ממהלוב"ץ:

"ויחננו במקהלות" - חובת האדם להתפלל עם הצבור בבית הכנסת, מתנית בכך שהוא יקיים בו: "במקהלות ברכו אלקים". מי שאינו נזהר בכבוד בית הכנסת, ובא אליו כדי להקל ראשו ולשוחח בו בדברים בטלים - מוטב שישאר בביתו (אשי' ישראל).

ברכה על מצות ישוב ארץ ישראל

'והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה' (לג נג)

ידוע כי הרמב"ם לא מנה את מצות ישוב ארץ ישראל במנין תרי"ג המצוות, ואולם הרמב"ן השיג עליו וכתב שיש לכוללה במנין המצוות, שכן נצטוינו עליה בפסוק שלפנינו: "והורשתם את הארץ וישבתם בה" (השגות הרמב"ן על ספר המצוות לרמב"ם, שכתח העשין מצוה רביעית).

לפי שיטת הרמב"ן יש להבין, מדוע לא תקנו לברך על ישוב ארץ ישראל כפי שתקנו לברך על שאר המצוות?

בעל ה'דרך אמונה' באר זאת על פי דעת האור זרוע' (ח"א סי' קמ) שחובת ברכת המצוות אינה נוהגת אלא במצוה שקיומה מגבל לפרק זמן מסים, אף מצוה שהיא בגדר

'חובה תמידית' אין מברכים עליה. לפיכך אין מברכים על מצות ישוב ארץ ישראל, שהרי היא מצוה תמידית שאין לה הפסק לעולם (אבני חן"ב פרק ס).

באפן נוסף הסביר זאת בעל ה'משנת יוסף' על פי דעת הרשב"א (שו"ת, ח"א סי' יח) שכל מצוה שאינה מתקיימת על ידי מעשה אין מברכים עליה. מעתה, כיון שהגולדים בארץ ישראל מקיימים את מצות ישוב הארץ כל ימיהם מאליהם, מבלי שעשו שום פעולה לשם כך, לכן לא תקנו חכמים ברכה עליה. ואף שלכאורה לאור זאת היו צריכים לחייב בברכה את העולים לראשונה להתגורר בארץ, מפל מקום לא חלקו חכמים בין אדם לאדם ולא תקנו כלל ברכה למצוה זו (שו"ת 'משנת יוסף' ח"ט סי' כ אות ה).

לפסיעה קטנה - השפעה עצומה

"ואם יצא יצא הרצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה; ומצא אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גאל הדם את הרצח אין לו רם" (לה כו-כז)

אמרו חכמים (פסיקתא זוטרותא מסעי קמב ב): שאם יצא הגולה מעיר מקלטו, אפלו פסע רק פסיעה אחת, רשאי גואל הדם להורגו. ומכך למדו על מעלתו של אדם הפוסע ולו פסיעה אחת לצדף מצוה; "ומה אם לענון פרענות הפוסע פסיעה אחת מתחייב בנפשו, קל וחומר להולך לדבר מצוה שאזכה לו ולזדורותיו".

ה'חדושי הר"מ' עורר שמדברי חכמים אלו יש ללמוד שהמשפכים לבית המדרש ללמד ולהתפלל, "יכול לפעל הרבה בכל פסיעה" (לקוטי הר"מ).

העונה אמן 'רב' מהמברך

"לרב תרבו את נחלתו" (לג נד)

דרש רבי שלמה אמשלם ראב"ד מידלת שבמרוקו:

תבת 'רב' משמעותה 'גדול', כפתוב (בראשית כה כג): "ורב עבד צעיר". ככל שאדם גדול מחברו במצוות ובמעשים טובים, כך תרבה נחלתו בעולם הבא.

כעין זה יש לפרש אף את הפסוק במשלי (כח כ): "איש אמונות רב ברכות" - המקפיד על עניית 'אמן', 'רב' ונכבד הוא מן המברך, כפי שאמרו חכמים (ברכות נג ב): "גדול העונה אמן יותר מן המברך".

'בני שלמה'

כחה של תפלת אבות על בנים

כפתו של זרח ששכב מכוץ קמעא ולטפתי במבטי את פרח הנם את שנתו בשלוה מלאכית, ופתאום החלו עיני לזלג דמעות. התחלתי לבכות כפי שלא בכיתי במשך תקופה ארכה.

הפאב הגדול שהיה בלבי על מצבו של זרח צף ועלה בבת אחת. ידעתי היטב כי לא עלינו ההורים או המחנכים מוטלת האשמה, וקל וחמר שלא על זרח עצמו. הן נסינו הכל, הלכנו לטובי הממחים וישמנו כל עצה טובה שנתנה לנו. גם המחנכים היו מלאי רצון טוב ונסו לעשות את כל שבכחם כדי לסייע לו, ובכל זאת המצב הלך והורע מיום ליום. בעוד פרח עלה ונתעלה והצליח בלמודו, זרח לא ראה ברכה בלמודו, ולצערנו החשק והטעם בלמוד אבדו ממנו לגמרי.

את הפאב הנורא תעלתי מיד לתפלה יוקדת, כדרכי, ואולם הפעם חשתי שגזרשתי ממני עוד השתדלות, התפללתי לפני ה' שיתן בלבי את ההארה הנכונה, ופתאום שמעתי את עצמי נושא עינים ואומר ברגש:

"הריני מקבל על עצמי מכאן ואילך בכל יום ויום לברך את ברכות התורה בכונה מתוך הסדור, בסבלנות ובמתנות כמונה מעות, ולכונן במיוחד בברכת 'והערב נא' ובפרט בבקשת: 'ונהיה אנחנו וצאצאינו... כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה...'

אודה ואבוש כי הקבלה הזו לא באה על רקע 'תמים'. לצערי עד כה הברכות הללו היו משמשות אותי כמעין 'תפלת הדרך' בדרכי מביתי לעבר בית הכנסת הסמוך... עתה אהיה מחייב לעשות בכך שנוי.

אלו היו הדברים שציאו מפי באותו לילה חשוף, ואלו היו הדברים שהתחלתי לישם כבר למחרת בבקר.

אינני גביא או חוזה, אך כמאמר העם: 'עם העבדות אי אפשר להתוכח' - בסיעתא דשמיא מפלאה התחולל השנוי שאנו מיחלים לו זמן כה רב, ובעזרת ה' אני מקנה שימוש לארוך ימים."

את ספורו המפלא סים המחנך בהמלצה לכל הורה הנתקל בקשיים במהלך עבודת הקדש המוטלת עליו: "אל לכם לחפש אחר פתרונות קסם, הקדוש ברוך הוא המציא לנו את הפתרון הטוב ביותר, הוא טבע בכם כח מפלא, כח תפלת האבות על בנייהם, ואף נתן לכם את הכלים לישום את הכח הזה, באמירת ברכות התורה ותפלת 'והערב נא' בכונה. נסו ובעזרת ה' הספור הפא יהיה שלכם..."

לקלט אף את הדברים הפשוטים ביותר, וכתוצאה מכך אין כל פלא כי אין לו חשק כלל ללמד. בכל הזדמנות שהיא הוא מבכר לחמק מחובותיו הלמודיים.

גם כאשר הוא מנסה לחקות את אחיו ולשבת ללמד, מהר מאד הוא מרים ידים ביאוש. הוא פשוט לא מצליח. הוריו ומוריו עומדים מולו אובדי עצות, הם נסו בכל דרך אפשרית לסייע לו, אך לבם נכמר לראותו נכשל ונחשל שוב ושוב. המציאות הזו קשה לעכול, בפרט שפון הצד עומד פרוץ, אחיו התאום העולה ומתעלה בכל יום ויום דרגה אחר דרגה.

גם אני, כמנהל הת"ת שמלוה את שני האחים במשך תקופה ארכה, עמדתי אובד עצות מול המציאות העגומה; מחד היתה בלבי שמחה גדולה וספוק רב למראהו של פרח העולה ומתעלה בתורה, ומאידך הרגשתי צער ואכזבה למראהו של זרח שכמה שנסיינו לסייע לו - לא הצלחנו.

המציאות הזו שכבר התקבעה בלב כלנו השתנתה ברגע אחד. ביום בהיר החל זרח לפרח ולהתעלות, ללמד בחשק נפלא ואף להבין ולהשכיל. פתאום הוא החל להקשיב לשעורים, לחזר, להבחין ולהפיק תוצאות מפלאות, כאלו מאז ומקדם היה בעל כשרונות מזהירים. גם תפלתו ויראת השמים שלו השתנו לטובה בצורה נפלאה. מהפך של ממש... כאלו צנח לעולמנו זרח אחר...

התופעה הזו היתה לשיחת היום בקרב המלמדים והחברים. היתה זו חידה סתומה שאיש מביניהם לא ידע לפענחה; כיצד התרחש השנוי המברך?

כמה ימים לאחר מכן, כאשר פגשתי את האבא התקשיתי להסתיר את התפעלותי: "האם שמת לב לשנוי המפלא שחל בזרע?" שאלתי.

"האם ידעת כי המלמדים והתלמידים עומדים כלם משתוממים מול המהפך שהתחולל בו? זוהי עבדה חסרת תקדים שבמשך עשרות השנים שאני עוסק בשדה החינוך טרם נתקלתי בה, התוכל להסביר לי את פשרה, כיצד התרחש הפלא?"

בתחלה נסה האב להתחמק מלענות על השאלה, אך לבסוף הוא הסכים להציע בבישנות ובשפה רפה את הסברו לספור:

"היה זה לפני כמה חדשים", ספר האב, "בשעת לילה מאחרת נכנסתי לחדר הילדים והתבוננתי בילדי התאומים הנמים את שנתם במטות סמוכות. היטבתי את

את הספור המיוחד שלפניכם אשר מגלה טפח מכחה הגדול של תפלת אבות על בנים ומסגלתן של ברכות התורה, ספר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, אשר שמענו מכלי ראשון מפי מחנך דגול, מנהלו של אחד מתלמודי התורה הגדולים בניו יורק אשר ספר כך:

בתלמוד תורה הנמצא תחת פקוחי לומדים באותה פתה שני אחים תאומים, זהים בחיצוניותם אך שונים לחלוטין במהותם; הראשון, נקרא לו פרוץ, היה 'ילד פלא' של ממש, בעל כשרון נפלא, אהוב על

בשעת לילה מאחרת נכנסתי לחדר הילדים והתבוננתי בילדי התאומים הנמים את שנתם במטות סמוכות. היטבתי את כפתו של זרח ששכב מכוץ קמעא ולטפתי במבטי את פרח הנם את שנתו בשלוה מלאכית, ופתאום החלו עיני לזלג דמעות. התחלתי לבכות כפי שלא בכיתי במשך תקופה ארכה.

כל חבריו ומלא בשמחת חיים, אוהב את למודו ושוקד עליו בהתמדה עצומה. הבנתו בהירה וצלולה, והוא אף מוסיף על למודיו הסדירים כהנה וכהנה, ובסיעתא דשמיא מצליח בכל אשר פונה ומתעלה מעלה אחר מעלה במעלות היראה.

פרץ זה הוא 'פרח', ילד שכל מחנך מתגאה בו, ילד הפרוה את הוריו וזמניו מלוא חפנים נחת, כלם גומרים עליו את ההלל ומבטחים כי עדיו יהיה לגאון בישראל.

כמה מכמיר לב להסב את המבט מפרץ אל אחיו התאום אשר לצרף הספור 'כנה זרח'. זרח זה הוא ההפך הגמור מפרץ; זרח נחשב ילד חלש כמעט בכל תחום שהוא. כשרונותיו הדלים אינם מאפשרים למחו

מודים דרבנן

מהות התפלה

כתבו ראשונים שבשונה מכל הברכות שבהן יכולים הצבור לצאת ידי חובתם בחזרת הש"ץ מפי שליח הצבור, בברכת ההודאה עליהם לומר הודאה אישית ונפרדת, לפי שאין מן הראוי שישגר העבד תודה לאדונו על ידי שליח בעוד הוא עומד ושותק (פרוש התפלות והברכות לר"ב יקר ח"ב עמ' כו; אבודרהם תפלת שמונה עשרה).

הגרי"ש אלישיב חלה פעם קשות בלב. בני ביתו טרחו והבהילו מארצות הברית פרופסור ממחה בעל שם שבסיעתא דשמיא הצליח להביא לו מזור ומרפא. לאחר שהבריא בקש הגרי"ש ממקורביו שילמדוהו כיצד אומרים תודה רבה באנגלית, כדי שיוכל להודות לרופא. לתמיהת המקורבים: "הלא יכול הרב להודות לרופא בעברית, ואנו נתרגם לו?" השיב הגרי"ש: "וכי לא כף בארו הראשונים את הסבה ששליח הצבור אינו מוציא את הצבור בברכת מודים, לפי שחובת ההודאה על כל אחד להודות בעצמו?! אף אני רוצה להודות בעצמי..." (דיש"א דגלותא ח"ג עמ' מ)

מקור הברכה

בחזרת התפלה, בעת שליח הצבור כורע ואומר מודים אנחנו לך, הצבור שוחה ואומר עמו מודים דרבנן (שו"ע או"ח כזו א, ע"פ ירושלמי ברכות א ה). בגמרא (סוטה מ א) הובאו נסחאות שונות לברכה זו, אולם בפעל אנו אומרים נסח המרכב מכל הנסחאות, וכפי שהורה רב פפא (שם). מיושם כך אף מכנה תפלה זו 'מודים דרבנן', מפני שהיא מרכבת מנסחאות של כמה חכמים (בית יוסף או"ח שם). עוד פירשו שהיא מכנה כך כדי להורות שבנגוד לברכות תפלת העמידה שנתקנו על ידי אנשי כנסת הגדולה, תפלה זו נתקנה על ידי חכמים (עיון תפלה בסדור 'אוצר התפלות').

בירושלמי (שם) מובא שיש לחתם בקשה זו בברכה: "ברוך אתה ה' א-ל ההודאות", וכך נהג הרא"ש (טור או"ח כזו), ופסק הגר"א (באור הגר"א או"ח שם א). ואולם מלשון הבבלי נראה שלא תקנו חתימה לברכה זו, וכן פסק הרמב"ם (תפלה ט ד). למעשה הכריע ה'בית יוסף' (שם) לחותמה בברכה ללא הזכרת ה' - "ברוך א-ל ההודאות".

פרוש המלים 'על שאנו מודים לך'

כתבו המפרשים כי המלים המסימות הודאה זו: "על שאנו מודים לך" אינן המשך למשפט שקודם להן וילעבדך בלבב שלם", אלא הן מתחילות לתחלת התפלה, כביכול אנו אומרים: "מודים אנחנו לך - על שאנו מודים לך". ונחלקו ראשונים בפרושם של דברים: רש"י (סוטה מ א ד"ה על) פירש שכונתנו לפרט בכך את מהות הודאתנו בתפלה זו, שהיא הודאה על עצם ההודאה, כלומר: "מודים אנחנו לך" על עצם העבדה "שאנו מודים לך" - "שנתת בלבב להיות דבוקים בך ומודים לך". לדבריו, בברכת ההודאה אנו מודים על הטובות שגומל עמנו הקדוש ברוך הוא, וב'מודים דרבנן' מוסיפים אנו להודות, על כך שאנו הודות לפניו. ואולם הר"י מיגש (שו"ת סי' צט) פירש שאף ברכת מודים דרבנן באה כהודאה עצמה, וכונתנו באמירת "על שאנו מודים לך" היא כדי להגדיר שתפלה זו היא תוספת על ברכת מודים, כלומר: "מודים אנחנו לך" בחזרת התפלה, נוסף "על שאנו מודים לך" בתפלת הלחש. כעין זה אף הביאו התוספות (שם ד"ה על) בשם ס'פיר הערוך: "מודים אנחנו לך" בתפלה זו, נוסף "על שאנו מודים לך" בהצטרפותנו לשליח הצבור בעגית אמן על ברכת ההודאה שלו (בית יוסף או"ח כזו בפרוש ראשון).

ואולם יש המפרשים שהמלים "על שאנו מודים לך" הן המשך והשלמה לבקשה הקודמת להן - "כן תחינו ותקיימונו...", כלומר: מבקשים אנו שתתקבל תפלתנו ויחינו הקדוש ברוך הוא ויאסף גליותינו, בזכות שאנו מודים לו ומקירים בטובתו (בית יוסף שם בפרוש שני).

עגית אמן לפני מודים דרבנן

ה'משנה ברוך' (מכד כה) מעורר שלפני אמירת מודים דרבנן צריך להקפיד לענות אמן פהלכה על ברכת 'המחזיר שכינתו לציון'. מלבד שיש לשים לב שהטרדה באמירת מודים, לא תשכיח את חובת עגית אמן על ברכה זו, יש להזהר שלא לומר בבת אחת: "אמן מודים", אלא יש להפסיק מעט לאחר עגית אמן, ורק אז להתחיל באמירת מודים דרבנן.

בספר דרך משה (ליום יא) מספר כי חסיד אחד התענה כדי שיגלו לו מן השמים את סבת אריכות הגלות, וזכה שענו לו מן השמים: "איך תבוא הגאולה והעולם אינם משגיחים לענות אמן על הברכות שבהן מבקשים על הגאולה - 'המחזיר שכינתו לציון' והפורש סכת שלום...?! כלומר, שמתוך שנוחפים הם להתחיל במודים דרבנן מדלגים הם על עגית אמן על ברכת 'המחזיר שכינתו לציון', וכן מתוך שנוחפים הם לומר 'ושמרו' אחר ברכת 'הפורש סכת שלום...', היו מדלגים על עגית אמן אחריה.

בשם ה'בית הלוי' הובא שהדבר נרמז בלשון הפסוק (ישעיה סב א): "למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט"; הקדוש ברוך הוא אינו מחשה על כך שאין העולם נזהרים בעגית אמן אחר ברכת 'המחזיר שכינתו לציון' ואחר 'הפורש סכת שלום... ועל ירושלים', ובשל כך מתעכבת הגאולה (עולם עשיה' דף קה ע"ב).

אברך יקר!

הצטרף גם אתה למאות שהצטרפו למיזם 'דרך אמונה' ותזכה שיקים בך הכתוב: "אמונים נצר ה'".
המקפידים על כללי מיזם 'דרך אמונה' במהלך חדש אב, זכאים להשתתף בהגרלה על 6 מלגות בסך \$ 500 כל אחת.

ההגרלה תתקיים א"ה ביום שלישי ג' באולול תשפ"ב. הזוכים יקבלו הודעה ושמותיהם יפרסמו במוקד 'דרך אמונה' שלווחה 3.

- 1 שמיעת כללי המיזם
- 2 הרשמה להשתתפות בהגרלה, בין השעות 20:00-22:00.
- 3 שמיעת שמות הזוכים

מוקד 'דרך אמונה'
03-91-7-91-91

למיסד בני אמונים הרב יעקב דב מרמורשטיין שליט"א,

במסגרת המיזם החדש שלכם דרך אמונה התחלתי לענות מדי בקר למתפללי המנין שבו אני זוכה להתפלל מדי יום. אין לתאר את ההתעלות שלי ושל כל מתפללי מניני בעקבותי.

אמנם לא זכיתי בהגלה, אבל זכיתי בדבר האמתי, והוא: תפלה מתוך אמונה והתרוממות נפש שמשפיעה ומרוממת את היום כולו.

כיום אפשר לומר שבני אמונים אינו רק מ'שג', כי אם מ'ותג', הפעילות שלכם הפתה שרש וחוללה מהפכה אדירה בכל המוסדות ובכל הקהלים, ואני רואה לעצמי כזכות להשתתף בה.

אשריכם מרוממי נשמות!

בהוקרה ובברכה,

ז.ג.ח

רכסים.

נתן לשלח מכתבים
לפקס שמספרו 08-9746102
או לכתבת המייל:
9139191@gmail.com

תקנת עגית צ' אמונים בכל יום הזכרה בספרי ראשונים ובספרי הפוסקים (ראה מגן אברהם וט' משנה ברורה שם יג) כהנהגה שראוי לכל אדם להחזיק בה ולהקפיד עליה דבר יום ביומו. בפרק שלפנינו נביא מקורות ואוצרות בענינה של תקנה זו.

'צדקה' זו תפלה

ב'תקוני זהר' (מ א) מובא: "אין צדקה אלא תפלה". ובארו חכמי הזהר שבמלה 'צדקה' מרמזים ארבעה מחלקי התפלה: צ' אמונים - עגית תשעים אמונים ביום; ד' קדשות - קדשת 'וצר', קדשת תפלת העמידה שחרית ומנחה וקדשת 'ובא לציון'; ק' ברכות - אמירת מאה ברכות ביום; ה' חמשי תורה - קריאת התורה כתקנת חכמים שהיא חלק מהתפלה (מעלות הסלם שם לג א).

האדמו"ר רבי צבי הירש ממונקטש באר כי לא לחנם רמזו חכמי הזהר את עגית תשעים האמונים ויתר הדברים שבקדשה במלה 'צדקה', אלא כדי ללמדנו שאל לו לאדם לקיים דברים אלו לשם קבלת פרס, כי אם כדרך 'צדקה', דהינו כדי לעשות נחת רוח ליוצרו (באר לחי רא"י על תקו"ז לג א).

המקפיד על 'צדי"ק' נקרא 'צדיק'

הרמ"ע מפאנו (שו"ת, סי' קט) מביא גרסה ב'תקוני זהר' שחלקי התפלה ומכסותיהם אינם מרמזים במלה 'צדקה', כי אם במלה 'צדיק' - צ' אמונים, ד' קדשות, ו' קדישים, ק' ברכות. כף כתב אף ה'חרדים' (פרק סו אות קעז): "קיים בכל יום מספר צדי"ק כדאיאת בתקונים: צ' - תשעים אמונים, ד' - ארבע קדשות, ו' - עשרה קדישים, ק' - מאה ברכות". וכן כתב המהר"ם פופרש (אור הישר עמוד העבודה ו כב): "אין אדם נקרא צדי"ק, עד שיטלים צ' אמונים, ד' קדשות, ו' קדישים וק' ברכות".

'צדק' זו תפלה

רבי ישראל אלנקוה מביא בספרו 'מגורת המאור' (פרק ב - תפלה) בשם מדרש תהלים כי מכסות הדברים שבקדשה נרמזים במלה 'צדק', כפתוב (תהלים ז א): "תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי...". וכך דרשו חכמים: "צדק" זו תפלה וסימנה: צ' - תשעים אמונים שאדם עונה בכל יום, ד' - ארבע קדשות, ק' - מאה ברכות". [ראה ברכות י ד וברש"י שם ד"ה צדק שתפלה נקראת 'צדק', לפי שבתפלתו מצדיק האדם את בוראו.]

צדיק באמונתו

אמן וברכות במשנת בעל ההלולא

הכניסה לבית העלמין היהודי במנטובה

הרמ"ע מפאנו

ד' באב ש"פ

רבי מנחם עזריה מפאנו נולד בשנת ש"ח לאביו רבי יצחק ברכיה. בהגיעו לפרקו נשא לבתו של רבי יצחק פואה ממנטובה, מגדולי רבני איטליה.

בעקבות חותנו התישב בעיר מנטובה והקים בה ישיבה גדולה, שאליה נהרו תלמידים רבים ללמוד תורה מפיו.

באותה עת זרח אור למוד הקבלה. מעינות חכמת האמת שנבעו בעיר צפת משרי צבאות, חכמי הקבלה הנודעים הרמ"ק והאר"י הקדוש, החלו להתפשט בעולם, ורבנו דבק בכל לבו בהכמה זו והפיצה על פני איטליה כלה. את קבלת הרמ"ק למד מפי רבו, רבי עזרא מפאנו, ואלו את קבלת האר"י למד מפי רבי ישראל סרוק שהגיע למנטובה בסמוך לפטירת האר"י הקדוש.

הרמ"ע חבר כשלושים ספרים העוסקים בהלכה ובקבלה, עשרה מהם נכללו בספרו 'עשרה מאמרות'. גדולי הפוסקים בדורות שאחריו הביאו את פסקיו והנהגותיו.

רבנו נפטר במנטובה בד' באב ש"פ ונקבר בבית העלמין היהודי בעיר.

'אין לה רעים אהובים יותר מאלה'

באחת מתשובותיו דן הרמ"ע בדרכים שבאמצעותן נתן למלא את מקסת תשעים אמונים ביום והציע להשלים זאת באמצעות עגית אמן מדי בקר אחר ברכות השחר של מספר אנשים, וכך מסיים הרמ"ע מפאנו את דבריו בענין זה:

"ומה טוב להנהיג שש"ץ יברך ברכות השחר בקול רם, והעונים יכוננו שלא לצאת ידי חובת ברכה, ולא זו בלבד, אלא חברים הישנים בחדר אחד... ישפיעו לברך כל אחד לעצמו, וחבריו יענו אמן, ואחר כך אל בית אלקים יהלכו ברגש.

ומי שמברך לעצמו, ואחר כך אשתו ובניו גדולים וקטנים מברכים לו כהאי גוונא, אין לה רעים אהובים יותר מאלה. והוא הדין למברכים בבית הכנסת זה אחר זה, לזכות את הרבים שיענו אמן..." (שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קט)

כל המרבה משבח

כתב הרמ"ע מפאנו שלא מנו הפוסקים את מנין מאה הברכות שמברך אדם מדי יום אלא "לקלי עולם שלא יפחתו מהם", אבל החסידים מרבים לברך מדי יום יותר ממאה ברכות (שם סי' לט).